

Europa er i krise. En generasjon er på vei til å gå tapt. Tiden er inne for raushet og treffsikre tiltak når vi skal forhandle om vårt bidrag til EØS.

Ungdom foran alker

FREDAGSKRONIKK
KAREN HELENE
ULLTVEIT-MOE

Vår nye europaminister Vidar Helgesen skal snart ta fatt på viktige forhandlinger med EU. Det handler ikke om ostetoll, men om hvor mye Norge skal bidra med til fellesskapet i Europa over de neste fem årene. Vårt bidrag har tilnavnet EØS-midlene, og er noe som de færreste har et forhold til. Slik burde det ikke være.

For det første handler det om mye penger. Norges bidrag til EU har ligget på i underkant av tre milliarder årlig over den siste femårsperioden. Til sammenligning tar den snart avskaffede arveavgiften inn rundt to milliarder i året.

For det andre handler det om solidaritet. Dette er bistand til våre fattige naboer i Europa. EØS-midlene har som formål å bidra til reduserte sosiale og økonomiske forskjeller i Europa. EU bruker en vesentlig andel av sitt eget budsjett akkurat på dette, og gjennom EØS-midlene gir vi vårt bidrag.

Pengene går til de fattigste landene i Europa. Disse landene har en realinntekt per hode på mellom en fjerdedel og en halvpart av hva vi har i Norge. Om de ikke er like fattige som verdens aller fattigste, så lever de en ganske annen tilværelse enn oss. Og sammenligner vi EØS-midlene med norsk u-landsbistand, er beløpet svært lavt.

Vi bruker omtrent ti ganger mer på bistand langt borte enn på å bidra til bedre levekår for fattige i Europa.

Vårt bidrag til EØS er forøvrig heller ikke frivillig. Det er en del av EØS-avtalen. Og lik det eller ei, vi må betale. Det handler bare om hvor mye. Kanskje er det nettopp derfor EØS-midlene ikke er så populære. For mens de politiske partiene ofte konkurrerer om å være snillest i klassen når det gjelder bistandsmidler, er gjennomgangstonen en ganske annen hva EØS-midlene angår.

Av en eller annen grunn er det åpenbart mye mer politisk korrekt å føle solidaritet og

EØS-MIDLENE. Er et forskningsprosjekt om alkekongens reproduksjonsvilkår grunnet klimaendring det mest effektive virkemidlet for å løfte fattig europeisk ungdom ut av krisen? spør Karen Helene Ulltveit-Moe. Foto: Tore Wuttudal, Samfoto/NTB Scanpix

ansvar for noen langt borte enn for noen nær oss selv.

To forhold fortjener offentlig debatt:

■ Hvor mye bør vi betale? Med andre ord, hva bør vår nye Europaminister ha som utgangspunkt når han skal forhandle om neste runde med EØS-midler?

■ Men minst like viktig: Hvordan skal pengene brukes?

Disse spørsmålene ble diskutert i Europa-utredningen (rapport avlagt til Stoltenberg II-regjeringen ifjor). Jeg deltok i utredningen. Vår gjennomgang viste at Norge betaler klart mindre til det europeiske fellesskapet enn andre rike land i Nord-Europa. I 2010 bidro vi typisk med 0,11 prosent av vårt bruttonasjonalprodukt. Til sammenligning bidro Sverige og Tyskland med over tre ganger så mye målt som andel av sin verdiskaping. Og ha i mente at verdiskapingen per hode er rundt femti prosent høyere i Norge enn i disse landene.

Er vårt bidrag lite, mye eller passe? Det ble vi som deltok i Europa-utredningen ikke enige om.

Jeg skal innrømme at jeg utgjorde den gruppen som mente at vi betaler for lite. Europa er i krise og opplever en rekordhøy arbeidsledighet – spesielt blant unge mennesker. Statsfinansene er i elendig forfatning og velferdssystemer er under press. Hvis det er noe tidspunkt for å åpne lommeboken, så er det nå.

Men et fromt ønske om å bidra til mer sosial og økonomisk utjevning i Europa er ikke nok. Vi trenger å sikre oss at midlene faktisk blir brukt effektivt.

EØS-midlene strøs tynt utover. Og om styringen er blitt bedre, påpekte Riksrevisjonen så sent som i høst at støtten fortsatt bør bli mer resultatorientert.

Rundt halvparten av de norske pengene går til oppussing av slott – kalt kulturarv –

og miljø- og klimaprojekter. Ikke noe galt med det, men jeg er ikke overbevist om at et forskningsprosjekt om alkekongens reproduksjonsvilkår grunnet klimaendring er det mest effektive virkemidlet for å løfte fattig europeisk ungdom ut av den økonomiske krisen.

Vi trenger mer debatt om vår europapolitikk. La oss håpe at vår nye europaminister bidrar til det. EØS-midlene er et fint sted å begynne. Ikke bare av solidaritet. Kynisk sett er dette også ren selvhjelp. EU utgjør vårt aller viktigste eksportmarked.

Så om det skulle skorte på lysten til å dele, er det verd å huske på at alle bidrag til å holde fart i hjulene der ute, hjelper oss selv i neste runde.

■ Karen Helene Ulltveit-Moe, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

FLERE INNLEGG
Side 38–39

Gjestekommentar
Kan lagre vind og sollys

Ole Edvard Kongstein

Innlegg
Gjør oljefondet bærekraftig

Ola Elvestuen

Boligbygging og markedet

Kjell Senneset

Uføre grafer
Ali Esbati

Vi trenger hver dråpe
Roger Pedersen

FREDAGSKRONIKKEN

KAREN HELENE
ULLTVEIT-MOE

MARI
REGE

ALEXANDER
CAPPELEN

SIMEN
MARKUSSEN

OLA
KVALØY

KJETIL
STORESLETTEN